

ISSN 2524-2369 (Print)
ISSN 2524-2377 (Online)

ЛІТАРАТУРАЗНАЎСТВА
LITERARY SCIENCE

УДК 821.161.3.09:[316.74+316.61]
<https://doi.org/10.29235/2524-2369-2021-66-1-97-101>

Паступіў у рэдакцыю 09.07.2020
Received 09.07.2020

Ж. С. Шаладонова

*Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі,
Мінск, Беларусь*

ЧАЛАВЕК – ПРАСТОРА – ТЭКСТ: СТРАТЭГІІ ДУХОЎНА-ТВОРЧАГА ЎЗАЕМАДЗЕЙНЯ

Анотацыя. Аналізуюцца корелятыўныя сувязі чалавека і прастора, а таксама спецыфіка іх адражэння ў мастацкіх тэкстах. Увага акцэнтуюцца на сімвалізацыі прастора ў выніку яго осмысленага освоена культурой, на яго ўспрыяццямі як фактара асабістай і нацыянальнай самоідэнтыфікацыі, поля гісторыка-культурнага развіцця і быццёвай рэалізацыі нацыянальнага супольнасця. Творы класічнага мастацтва, у якіх прастора прадставлена ў ахіялагічным, маральным, этычным і эстэтычным вымярэннях, разглядаюцца як адзін з дзейных спосабаў пераадолення недахопу актыва і гарманічных адносін з рэальнасцю, яе глыбіннага сэнсавога назапнення.

Ключевыя словы: чалавек, прастора, тэкст, мастацкая літаратура, асабістая і нацыянальная самоідэнтыфікацыя, асаблівасці мастацтвавага ўбачэння, маральна-духавныя каштоўнасці, семантыка, сімваліка, знакавысць

Для цытавання: Шаладонова, Ж. С. Чалавек – прастора – тэкст: стратэгіі духоўна-творчага ўзаемадзеяння / Ж. С. Шаладонова // Весті Нац. акад. навук Беларусі. Сер. гуманіт. навук. – 2021. – Т. 66, № 1. – С. 97–101. <https://doi.org/10.29235/2524-2369-2021-66-1-97-101>

Zhanna S. Shaladonava

*Center for the Belarusian Culture, Language and Literature researches of the National Academy of Sciences of Belarus,
Minsk, Belarus*

MAN – SPACE – TEXT: STRATEGIES OF SPIRITUAL AND CREATIVE INTERACTION

Abstract. The article analyzes the correlative relationships of man and space and the features of its reflection in literary texts. The attention is paid to the symbolization of space as a result of its cultural meaningful development, to its perception as a factor of personal and national self-identification, the field of historical and cultural development and the existential realization of the national community. The works of the classical artistic heritage, in which space is presented in axiological, moral, ethical and aesthetic dimensions, are considered as one of effective ways to overcome the shortage of active and harmonious relations with reality, its deep semantic content.

Keywords: person, space, text, fiction, personal and national self-identification, features of artistic vision, moral and spiritual values, semantics, symbolics, sign

For citation: Shaladonava Zh. S. Man – space – text: strategies of spiritual and creative interaction. *Vesti Natsyynal'nai akademii navuk Belarusi. Seriya humanitarnykh navuk = Proceedings of the National Academy of Sciences of Belarus. Humanitarian Series*, 2021, vol. 66, no. 1, pp. 97–101 (in Belarusian). <https://doi.org/10.29235/2524-2369-2021-66-1-97-101>

Прастора – фундаментальная катэгорыя рэчаіснасці і адна з важнейшых катэгорый мастацтва. У выніку творчага ўспрыяцця і культурна-інтэлектуальнага вымярэння прастора заканамерна далучаецца да сям'ясферы, у вобразна-сімвалічнай форме глыбока і шматпланавы раскрывае карэлятыўныя сувязі чалавека, супольнасці і культуры. Культура і літаратура ў тым ліку маляўніча, пластычна, візуальна наглядныя, у канкрэтных праявах і гарманічнай цэласнасці ўвасабляюць прасторавы свет з закладзенымі ў ім імператывамі развіцця асобнага чалавека і ўсёй нацыі.

Ідэя ўзаемазвязі чалавека і наваколя па сваёй сутнасці звязана з хрысціянскай канцэпцыяй стварэння свету і чалавека, калі зямны, матэрыяльны, цялесны пачатак быў адухоўлены ўзвы-

шана-нябесным. Знешні, фізічны свет і ўнутрана-духоўны існуюць у такім, на першы погляд, супярэчлівым дыялектычным адзінстве, узаемабумоўленасці і ўзаемадапаўняльнасці.

Вучоныя ўсё больш схіляюцца да думкі, што ў аснову ўнутрана-духоўнага свету індывіда закладзена прастора знешняга свету, г. зн. мясцовасць у канцэнтравана-згорнутым выглядзе. Эвалюцыйныя змены ва ўнутраным свеце звязваюцца з вынікамі коэвалюцыі чалавека і прыроды, таму ўзнікаюць меркаванні, што не праца стварыла чалавека, а пачуццёвы рэзананс навакольна-прасторавага ўздзеяння.

У мастацкіх творах прасторавыя вобразы пры візуальнай нагляднасці, канкрэтнасці і прастаце ўспрымання набываюць уласцівасць трансліраваць думкі, ідэі, пачуцці, што з’яўляецца лагічным вынікам інтэлектуальна-творчага асваення, перажывання прасторы чалавекам і надання ёй сэнсаў. Геакультуролаг В. Лаўрэнава наступным чынам трактуе алгарытм гэтага асэнсаванага асваення: “У рэальнай геаграфічнай прасторы з дапамогай культуры праяўляюцца імпульсы і катэгорыі трансэндэнтнага Непрамоўленага. Сімвалізацыя прасторы, пакліканая адлюстроўваць у ландшафце катэгорыі Духа, ёсць змена якасці рэальнай прасторы шляхам праяўлення ў ёй іншай рэальнасці, свету больш высокіх вымярэнняў – свету ідэй, эйдасаў, архетыпаў” [1].

Менавіта асэнсаванае ўспрымання прасторы адрознівае прасторавыя паводзіны чалавека, абумоўлівае цесную прыхільнасць да асвоенай прасторы не столькі фізічную, колькі духоўна-псіхалагічную. Дамінаванне маральна-духоўных, этычных чыннікаў ва ўспрымання прасторы прывяло да яе анталагізацыі, усведамлення як фундаментальнага складніка чалавечага быцця.

У вершы Янкі Купалы “Мая малітва” паяднанасць знакавых прасторавых канцэптаў прыроднай гарызанталі і духоўнай вертыкалі афармляе ўніверсальна-сакральную сістэму каардынат, у якой спалучаны і адбываюцца гісторыка-культурнае здзяйсненне і быццёвая рэалізацыя народна-нацыянальнай супольнасці:

Малюся я небу, зямлі і прастору,
Магутнаму Богу – ўсясвету малюся,
Ва ўсякай прыгодзе, ва ўсякую пору
За родны загон Беларусі [2, с. 115].

Прастора навакольнага свету з’яўляецца важнейшым модусам існавання, найбольш відавочным спосабам праяўлення і рэалізацыі чалавека ў адзінстве яго нацыянальна-ментальных, сацыяльных і фізічных характарыстык. У святле найноўшых навуковых даследаванняў бачыцца мэтазгодным адмаўленне ад уяўленняў пра прастору як толькі кантэкст дзейнасці чалавека. Існуюць меркаванні, што прастора «складае з чалавекам нейкае, няхай перарыўнае, але адзінства, не кантэкст для яго, але агульны з ім “жывы” тэкст. Памежна можна было б гаварыць пра ландшафт, тэрыторыю, краіну, планету як пра “адаленыя” або “працяглыя” абалонкі чалавека, экстрапаляцыі ці метафары цялеснай прасторы» [3, с. 271].

Так, выступаючы своеасаблівым працягам чалавека, прастора ўсведамляецца як фактар набыцця персанальнай і нацыянальнай ідэнтычнасці, скіраванасці да духоўных вяршынь, спасціжэння вышэйшых сэнсаў. Крылаты выраз “На тым стаю і не магу інакш” можна інтэрпрэтаваць як анталагічную формулу асобнай самаідэнтыфікацыі, якая замацоўвае карэлятыўную сувязь маральнай пазіцыі, самасцвярджэння чалавека і месца яго жыцця. Прачулае перажыванне месца “блізка да сэрца” афармляе яго як семіятычна ўпарадкаваную, сэнсава плотную прастору, вопыт нацыянальнага і быццёвага самасцвярджэння і самаідэнтыфікацыі чалавека.

У літаратуры і мастацтве адлюстраванне прасторы скрозь прызму свядомасці садзейнічае таму, што яна пачынае ўспрымацца як “аўтапартрэт душы” (С. Эйзенштэйн). Тонкае адчуванне прасторы і яе прыгажосці, выступаючы важным момантам пісьменніцкай ідэнтыфікацыі і самавыяўлення, абумоўлівае павышаную знакавасць вобразаў прасторы ў мастацкіх тэкстах, іх іканічнасць, здольнасць трансліраваць нацыянальна-быццёвыя сэнсы, бо, паводле А. Шэфтсберы, “усякая прыгажосць ёсць ісціна”. Для творчай асобы, на думку Ю. Лотмана, “рэальная прастора робіцца іканічным вобразам семіасферы – мовай, на якой выражаюцца разнастайныя пазапрасторавыя значэнні, а семіасфера ў сваю чаргу пераўтварае рэальны прасторавы свет, што акружае чалавека, па свайму вобразу і падабенству” [4, с. 320].

Усведамленне нацыянальна-культурнай, эстэтычнай і этычнай каштоўнасці, сэнсавай насычанасці і сімвалічнай знакавасці прасторы як крытэрыю ідэнтычнасці, нацыянальнай і перса-

нальнай, заахвочвае да пашырэння інтэрпрэтацыйнага поля прасторавай вобразнасці ў мастацкіх тэкстах. У гуманітарным асэнсаванні прастора навакольнага свету заўжды ўспрымаецца як аб'ект пазнання і як прадмет эмацыянальна і псіхалагічна насычанага перажывання. Расійскі фізіёлаг і філосаф А. Ухтомскі, які ўвёў у навуковы ўжытак тэрмін “хранатоп”, важнейшае, калі не першачарговае значэнне надаваў інтуітыўна-псіхалагічнаму пазнанню рэчаіснасці: “Сэрца, інтуіцыя і сумленне – самае дальнабачнае з таго, што мы маем”.

У глыбокадумным спасціжэнні канкрэтнай прасторы, яе сімвалізацыі, размяшчэнні ў ёй сэнсу праяўляецца асаблівае мастацкае бачанне свету беларускімі пісьменнікамі. Іван Навуменка ў развагах аб спецыфіцы пісьменніцкага таленту вылучае канкрэтны прасторавы фактар краівадаў: “Пейзажны малюнак <...> заўсёды выклікае пэўны музыкальны настрой <...> Мне пейзажны малюнак, мясціны навеялі асабліва многа твораў <...> Мне здаецца, што літаратура ў яе першааснове не так далёка стаіць ад музыкі <...> І ў дадзеным выпадку пісьменнік нібы пасрэднік, медыятар. Ён недзе ў прыродзе ўбачыў, адчуў пэўны музыкальны настрой і перадаў яго ў сваім творы” [5, с. 179]; “Калі пісьменнік піша пра нейкія падзеі, ён зрокава бачыць тую зямлю, дзе гэта адбывалася. Абавязкова! Восць для мяне такое проста неабходна. Нібы сама тая зямля, тая мясцовасць дыктуюць табе рытм, даюць творчы настрой” [5, с. 241]. У творчым інструментары айчынных мастакоў слова прасторавыя складнікі адыгрываюць калі не вызначальную, то вельмі прыкметную і семантычна значную ролю. Па меркаванні Я. Гарадніцкага, “беларуская літаратура была і сёння працягвае заставацца ў самай блізкай паяднасці з матэрыяльнай асновай быцця. Выяўленне рэальных абстаўінаў (і сацыяльнага, і прыроднага характару), у якіх праходзіць жыццё герояў, было на першым плане ў пачынальнікаў беларускай літаратуры, яе класікаў. Гэтая тэндэнцыя па-ранейшаму захоўвае сваю актуальнасць і ў сучаснай літаратуры, асабліва ў творах пісьменнікаў, арыентаваных на рэалістычныя формы пісьма” [6, с. 120].

Прыродна-прасторавае асяроддзе ў шэрагу іншых фактараў паўплывала на духоўна-асобаснае фарміраванне многіх беларускіх пісьменнікаў, станаўленне іх сістэмы поглядаў на свет і жыццё, абазначыла ідэйна-тэматычныя прыярэтэты творчасці. Пра “асаблівыя” творчыя адносіны мастакоў слова з прасторай сведчаць разгорнутыя прыродныя апісанні ў творах, псіхалагічна тонкае ўспрыманне і перажыванне наваколля, сэнсавая глыбіня і знакавае прасторавыя вобразаў, многія з якіх пераўтварыліся ў эмблематычныя сімвалы Айчыны. Займаючы значнае месца ў ідэйна-эстэтычнай канцэпцыі аўтараў, прастора далучаецца да “часткі нацыянальнай сістэмы агульнакультурных сімвалаў” (Н. Шутая), чым спрыяе выяўленню асаблівае нацыянальнай ментальнасці. Канцэптэўнасць ідэйна-тэматычнага нападзення ў творах айчынных пісьменнікаў ландшафтна-прасторавыя вобразаў (зямлі, хаты, саду, дарогі, рэчкі і інш.) характарызуе іх як знакавыя рэаліі народна-нацыянальнага быцця і ўлучае ў этнакультурную сферу мастацкага чалавеказнаўства.

Вядомыя радкі з паэмы Якуба Коласа “Новая зямля” “Таёмны вы, зямлі скрыжалі, Чаго ў сябе вы не ўпісалі” заахвочваюць да прачытання тайнапісу прасторы, спасціжэння яе структуры і сэнсу праз прызму чалавечай свядомасці. На падобную зашыфраванасць у радках паэтычных шэдэўраў вышэйшых, таямнічых сэнсаў звярнуў увагу Ю. Лютман у дачыненні да “Боскай камедыі” Дантэ, якога назваў архітэктарам: “Свет як прадукт творчасці павінны валодаць мэтай і значэннем, пра кожную дэталю яго можна было б спытаць: “Што яна азначае?”. Гэта натуральнае для ўспрымання архітэктурнага тварэння пытанне ў дачыненні да прыроды і Сусвету пераўтварае іх у семіятычныя тэксты, сэнс якіх належаў дэшыфроўцы... Свет выступаў як велізарнае пасланне яго Творцы, які на мове прасторавыя структуры зашыфраваў таямнічае паведамленне” [7, с. 448].

Мастацкі свет коласаўскіх паэм поліфанічны, шматсэнсавы, сімвалічна зашыфраваны ў адпаведнасці з “шматлучнасцю, шматвобразнасцю і выключнасцю” жыцця, засвоенага ў прасторавыя вобразах, дэталях і структурах. Універсальна-знакавая сімволіка дазваляе інтэрпрэтаваць вобразы не толькі як прыродныя з’явы і маляўнічыя ландшафтна-тапанімічныя адзінкі, але, найперш, як культурную прастору, устойлівую і ўзнаўляльную, якая мае агульначалавечыя каштоўнасныя параметры і мацуецца на сутнасных духоўна-нацыянальных канстантах. Ландшафтна абумоўленыя характарыстыкі суадносныя з нацыянальна-псіхалагічнымі і ствараюць

шырокую гаму ідэйна-сэнсавага напаўнення твораў, больш выразна выяўляюць і акрэсліваюць мастацкія стратэгіі творчай рэалізацыі пісьменніка. Аналізуючы паэму “Сымон-музыка”, Я. Гарадніцкі адзначае, што “ў спосабах разгадкі таямніц быцця, якімі прапаноўвае карыстацца Сымону дзед (Даніла), прысутнічаюць, як гэта ні падасца дзіўным, прыкметы семіятычнага аналізу, расчытаньня глыбіннага сэнсу падзей па нейкіх пакінутых слядах і знаках” [8, с. 124].

– Эге ж, хлопчыку, на свеце
 Многа розных ёсць загадак,
 Ды для іх ёсць свой парадак,
 Іх ключы – у іх прымеце.
 Аб іх вецер нам гаворыць,
 І шумяць аб іх лясы,
 І глядзяць яны з расы,
 Аб іх кажучь неба зоры,
 Воды ў рэчках і азёрах,
 ...Гэта ёсць прымета, знак,
 Толькі трэба адгадаць іх.
 Вось затым жа чалавеку
 І той розум, хлопча, дан,
 Каб ён мог зганяць туман,
 Што гняце яго спрадвеку,
 І каб змог ён, позна-рана,
 Зняць няведаньня пячаць,
 А той напіс неўчытаны
 Раствумаць, адгадаць [9, с. 428].

Маляўніча выпісаныя аўтарам ключавыя топасы навакольнай прыроднай прасторы ў сваёй візуальна-тактыльна-акустычнай цэласнасці валодаюць патэнцыяльнай здольнасцю “зняць няведаньня пячаць”, расшыфроўваюць духоўныя асновы народна-нацыянальнага быцця, трансклююць яго спрадвечную мудрасць, вышэйшыя ісціны і сэнсы. Сімволіка прыроды і нацыянальна-ментальныя характарыстыкі ў творах Якуба Коласа арганічна спалучаны ў адзіны комплекс антрапалагічных значэнняў, у прасторавых катэгорыях наглядна і шматпланавыя выяўлена “геаэтнічная дадзенасць” беларусаў. Такая выразная геаграфічна-прасторавая акрэсленасць і месца развіцця нацыі, яе духоўна-ментальнай цэласнасці выступае аргументам на карысць этнічнай, гісторыка-палітычнай, духоўна-культурнай ідэнтыфікацыі і быццёвага здзяйснення. Вывучэнне асаблівасцей мастацка-эстэтычнага функцыянавання прасторавых вобразаў на глыбінным канцэптуальным узроўні дазваляе больш выразна абазначыць параметры краіны, што абумоўліваюць яе ідэнтычнасць, і асэнсаваць працэсы духоўна-культурнага ўзаемадзеяння з іншымі культурамі, краінамі і народамі.

Д. Ліхачоў называе прыроду “выяўленнем душы народа”, а пейзаж краіны – “элементам нацыянальнай культуры”, падкрэсліваючы тым самым сувязь з эксістэнцыяльным і духоўна-культурнага ведання. Ва ўзаемадзеянні прыроды і чалавека вучоны бачыць “адносіны дзвюх культур, кожная з якіх па-свойму “сацыяльная”, “агульнажыццёвая”, валодае сваімі “правіламі паводзін”. І іх сустрэча будзеца на своеасаблівых маральна-духоўных асновах” [10, с. 433].

Маральна-духоўны патэнцыял асобы, яе першародныя творчыя здольнасці паўнакроўна і шматпланавыя раскрываюцца і рэалізуюцца праз сувязь з самымі простымі, непасрэдна чалавечымі абставінамі, паўсядзённа-побытавымі і натуральна-прыроднымі ўмовамі існавання. Так, І. Навуменка акцэнтую гэту сувязь як першасную духоўную патрэбу, выток натхнення і пісьменніцкага майстэрства: “У чалавеку жыве патрэба судакранання з простым, першародным, што ідзе ад зямлі, травы, хмар у небе, ветру ... Люблю, як спявае і пахне зямля” [5, с. 134].

Зварот да твораў класічнай мастацкай спадчыны, у якіх прастора асэнсоўваецца ў аксіялагічным, маральна-этычным і эстэтычным вымярэннях, павінен стаць адным з магістральных дзейсных фактараў пераадолення дэфіцыту жывых і гарманічных стасункаў з рэальнасцю, яе глыбіннага сэнсавага напаўнення. Менавіта літаратура ўяўляе “экалагічна чыстую крыніцу” (Д. Замяцін) атрактыўных прасторавых вобразаў з іх змястоўным характаралагічным патэнцыялам суадносін чалавека і свету.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Лавренова, О. А. Культурный ландшафт: от земли к космосу [Электронный ресурс] / О. А. Лавренова // Космическое мировоззрение – новое мышление XXI века : материалы междунар. науч.-общест. конф. : в 3 т. / Междунар. центр Рерихов. – М., 2004. – Т. 2. – Режим доступа: <https://roerich-lib.ru/index.php/konferentsii-mtsr/204-kosmicheskoe-mirovozzrenie-novoe-myshlenie-xxi-veka-2003-tom-2/4642-lavrenova-o-a-kulturnyj-landshaft-ot-zemli-k-kosmosu>. – Дата доступа: 15.01.2020.
2. Купала, Я. Сбор твораў : у 7 т. / Я. Купала. – Мінск : Навука і тэхніка, 1972–1976. – Т. 3 : Вершы. Пераклады, 1911–1917. – 1973. – 432 с.
3. Сид, И. О. Геопоэтика: пунктир к теории путешествий : [эссе, статьи, комментарии] / И. О. Сид. – СПб. : Алетейя, 2018. – 428 с.
4. Лотман, Ю. М. Семиосфера / Ю. М. Лотман. – СПб. : Искусство-СПб., 2000. – 703 с.
5. Навуменка, І. Я. Сбор твораў : у 10 т. / І. Я. Навуменка. – Мінск : Маст. літ., 2012–2017. – Т. 10 : П'есы, вершы, інтэрв'ю, анкеты, выступленні, водзвы на дысертацыі, некралогі, аўтабіяграфія, успаміны, дзённікавыя запісы, лісты 1944–2003. – 2017. – 988 с.
6. Гарадніцкі, Я. А. Мастацкі свет Якуба Коласа: анталогічнае і прадметнае / Я. А. Гарадніцкі // Каласавіны: Якуб Колас. Урокі гісторыі : матэрыялы XXVIII Міжнар. навук. канф., прысвеч. 70-годдзю вызвалення Беларусі, 100-годдзю Першай сусвет. вайны і 55-годдзю адкрыцця музея Якуба Коласа, Мінск, 3 лістап. 2014 г. / Дзярж. літ.-мемар. музей Я. Коласа ; склад. З. М. Камароўская – Мінск, 2015. – С. 120–125.
7. Лотман, Ю. М. Семиотика пространства / Ю. М. Лотман // Избр. ст. : в 3 т. – Таллин, 1992. – Т. 1 : Статьи по семиотике и типологии культуры. – С. 386–480.
8. Гарадніцкі, Я. Дзве паэмы / Я. Гарадніцкі // Польша. – 2019. – № 11. – С. 114–125.
9. Колас, Я. Сбор твораў : у 14 т. / Я. Колас. – Мінск : Маст. літ., 1972–1978. – Т. 6 : Паэмы «Новая зямля» і «Сымон музыка». – 1974. – 624 с.
10. Лихачёв, Д. С. Избранные работы : в 3 т. / Д. С. Лихачёв. – Л. : Художеств. лит., 1987. – Т. 2 : Великое наследие. Смех в Древней Руси. Заметки о русском. – 493 с.

References

1. Lavrenova O. A. Cultural landscape: from earth to space. *Kosmicheskoe mirovozzrenie – novoe myshlenie XXI veka: materialy mezhdunarodnoi nauchno-obshchestvennoi konferentsii* [The cosmic worldview – the new thinking of the 21st century: materials of the international scientific and public conference]. Moscow, 2004, vol. 2. Available at: <https://roerich-lib.ru/index.php/konferentsii-mtsr/204-kosmicheskoe-mirovozzrenie-novoe-myshlenie-xxi-veka-2003-tom-2/4642-lavrenova-o-a-kulturnyj-landshaft-ot-zemli-k-kosmosu> (accessed 15.01.2020) (in Russian).
2. Kupala Ya. *Collected work. Vol. 3. Poems, translations, 1911–1917*. Minsk, Navuka i tekhnika Publ., 1973. 432 p. (in Belarusian).
3. Sid I. O. *Geopoetics: dotted line to the travel theory*. St. Petersburg, Aleteiya Publ., 2018. 428 p. (in Russian).
4. Lotman Yu. M. *Semiosphere*. St. Petersburg, Iskustvo-SPb Publ., 2000. 703 p. (in Russian).
5. Navumenka I. Ya. *Collected works. Vol. 10. Plays, poems, interviews, questionnaires, speeches, reviews of dissertations, obituaries, autobiography, memories, diary entries, letters 1944–2003*. Minsk, Mastatskaya litaratura Publ., 2017. 988 p. (in Belarusian).
6. Garadnitski Ya. A. The art world of Yakub Kolas: ontological and objective. *Kalasaviny: Yakub Kolas. Uroki gistoryi: materyaly XXVIII navukovai kanferentsyi, prysvechanai 70-goddzyu vyzvalennya Belarusi ad nyametska-fashystskikh zakhopnikau, 100-goddzyu Pershai susvetnai vainy i 55-goddzyu adkrytsya Dzyarzhhaunaga litaraturna-memaryyal'naga muzeya Yakuba Kolasa, 3 listapada 2014 g., Minsk* [Kolasaviny: Yakub Kolas. History Lessons: Proceedings of the XXVIII Scientific Conference Dedicated to the 70th Anniversary of the Liberation of Belarus from Nazi Invaders, the 100th Anniversary of the First World War and the 55th Anniversary of the Opening of the Yakub Kolas State Literary Memorial Museum, November 3, 2014, Minsk]. Minsk, 2015, pp. 120–125 (in Belarusian).
7. Lotman Yu. M. Semiotics of space. *Selected articles. Vol. 1. Articles of semiotics and typology of culture*. Tallin, 1992, pp. 386–480 (in Russian).
8. Garadnitski Ya. Two poems. *Polymya* [Flame], 2019, no. 11, pp. 114–125 (in Belarusian).
9. Kolas Ya. *Collected works. Vol. 6. Poems “New Land” and “Simon the musician”*. Minsk, Mastatskaya litaratura Publ., 1974. 624 p. (in Belarusian).
10. Likhachev D. S. *Selected works. Vol. 2. Great heritage. Laugh in Ancient Russia. Notes about Russian*. Leningrad, Khudozhestvennaya literatura Publ., 1987. 493 p. (in Russian).

Информация об авторе

Шаладонова Жанна Сергеевна – кандидат филологических наук, старший научный сотрудник. Центр исследований белорусской культуры, языка и литературы, Национальная академия наук Беларуси (ул. Сурганова, 1, корп 2, 220072, Минск, Республика Беларусь). E-mail: shaladonov@tut.by

Information about the author

Zhanna S. Shaladonava – Ph. D. (Philol.), Senior Scientific Researcher. Center for Belarusian Culture, Language and Literature researches of the National Academy of Sciences of Belarus (1 Surganov Str., Bldg 2, Minsk 220072, Belarus). E-mail: shaladonov@tut.by